

Sygn. akt I ACa 216/10

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 lipca 2010 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA Barbara Trębska (spr.)

Sędzia SA Zbigniew Cendrowski

Sędzia SA Katarzyna Polańska Farion

Protokolant: sekr. sąd. Ewelina Piechocińska

po rozpoznaniu w dniu 20 lipca 2010 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa J. Z.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Prezesa Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie

z dnia 25 listopada 2009 r., sygn. akt I C 758/09

1. oddala apelację;

2. zasądza od J. Z. na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

sygn. akt I ACa 216/10

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 25 października 2007 r. powód J. Z. wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie kwoty 3.000.000,- zł z ustawowymi odsetkami, z tytułu zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych, polegające na zaniedbaniu należytego nadzoru i kontroli nad wykonywaniem kary pozbawienia wolności skutkujące niezapewnieniem powodowi odpowiedniej opieki medycznej w Areszcie Śledczym W..

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 6 sierpnia 2008 r. Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie oddalił powództwo. W wyniku rozpoznania apelacji powoda, Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 18 lutego 2009 r. uchylił powyższy wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. W motywach swego orzeczenia wskazał na konieczność ustalenia, czy doszło do naruszenia dobra osobistego powoda w postaci zdrowia, a także czy nadzór penitencjarny sprawowany był należyście.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, przy niezmiennych stanowiskach stron, Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 25 listopada 2009 r. ponownie powództwo oddalił. W motywach wyroku ustalił, że powód w dniu 5 października 2007 r. złożył wniosek do Sądu Penitencjarnego Warszawa - Praga o interwencję w celu usunięcia nieprawidłowości w wykonywaniu wobec niego kary pozbawienia wolności, a polegających na stosowaniu w jego leczeniu zamienników leków oryginalnie przepisanych, a także na zaniechaniu poddania go specjalistycznemu leczeniu okulistycznemu i badaniom: rezonansu magnetycznego kręgosłupa, tomografii komputerowej stawów kolanowych, tomografii komputerowej stawu lewego barku. Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające wykazało, że powód nie współpracuje ze służbą zdrowia, domaga się przeprowadzenia wielu wysoko specjalistycznych badań, a jednocześnie wielokrotnie nie wyraża zgody na proponowane leczenie i odmawia przyjęcia zaleconych leków. Z powyższych względów, w dniu 18 października 2007 r. jego wniosek został załatwiony negatywnie. W reakcji na tę decyzję powód wniósł pozew będący przedmiotem rozpoznania w niniejszej sprawie.

Powód przebywa około 30 lat w warunkach izolacji penitencjarnej, a w Areszcie Śledczym W. od 17 listopada 2006 roku. Od lat cierpi na szereg schorzeń, m.in. na nadciśnienie tętnicze, arytmie serca, zwyrodnienie kręgosłupa, przepuklinę pachwiny lewej, przerost prostaty, owrzodzenie dwunastnicy, niedowład lewej nogi. Po obustronnej operacji zaćmy ma wszczepione w oczach sztuczne soczewki. Dwukrotnie nie zgłosił się na operację prostaty, odmówił także poddania się usunięciu przepukliny pachwinowej w Areszcie Śledczym W. Ogólny stan zdrowia pozwalał mu jednak na odbywanie kary pozbawienia wolności bez zagrożenia dla życia lub zdrowia.

Sąd Okręgowy poczynił ustalenia odnośnie do stanu zdrowia i prawidłowości leczenia powoda opierając się na opiniach biegłych złożonych na potrzeby spraw: 1/ przed Sądem Okręgowym w Radomiu o sygn. akt I C 86/04 (z powództwa J. Z. przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Dyrektora Aresztu Śledczego w R. o odszkodowanie w związku z niezapewnieniem należytej opieki zdrowotnej poprzez zaniechanie przeprowadzenia diagnostyki zdrowia powoda w okresie od maja do grudnia 2003 r., co uniemożliwiło wykazanie, że nie był on zdolny do odbywania kary pozbawienia wolności), 2/ przed Sądem Okręgowym w Radomiu o sygn. akt I C 2640/04 (z powództwa J. Z. przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Prokuratora Rejonowego w Radomiu o odszkodowanie w związku z odmową wszczęcia postępowania karnego w sprawie niezapewnienia mu należytej opieki zdrowotnej w Areszcie Śledczym w R.) oraz 3/ przed Sądem Okręgowym w Warszawie o sygn. akt III C 125/07 (z powództwa J. Z. przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Prokuratora Okręgowego w Warszawie o odszkodowanie w związku z odmową wszczęcia postępowania karnego w sprawie niezapewnienia mu należytej opieki zdrowotnej w Areszcie Śledczym w R.).

Biegły neurolog w opinii z dnia 12 kwietnia 2007 r. rozpoznał u powoda chorobę zwyrodnieniową kręgosłupa lędźwiowo-krzyżowego z nawracającą rwą kulszową i uznał wdrożone wobec niego w warunkach pozbawienia wolności leczenie za wystarczające. Biegły urolog w opinii z dnia 29 czerwca 2007 r. uznał stan urologiczny powoda za stabilny i dopuścił u niego możliwość operacyjnego leczenia przepukliny w warunkach więziennej służby zdrowia. Biegły chirurg w opinii z dnia 22 sierpnia 2007 r. wskazał, że powód nie wyraził zgody na zabieg operacyjny przepukliny, natomiast stosowane wobec niego leczenie było prawidłowe. Biegły lekarz okulista w opinii z dnia 10 maja 2007 r. stwierdził, że nie doszło do zaniedbań w leczeniu narządu wzroku powoda, natomiast w opinii z dnia 5 listopada 2007 r. wskazując u powoda zmiany degeneracyjne siatkówki i jaskrę uznał, że przyjmowane przez niego stale leki są wystarczające w jego terapii. Biegły lekarz specjalista chorób wewnętrznych i kardiologii w opinii z dnia 22 stycznia 2008 r. stwierdził, że powód cierpi na kontrolowaną przepuklinę pachwinową, zwyrodnienie kręgosłupa, nadciśnienie tętnicze i chorobę wrzodową żołądka, ale jego stan zdrowia pozwalał mu na odbywanie kary w warunkach zakładu zamkniętego, gdzie miał właściwą opiekę medyczną. W żadnej z opinii nie wskazano na zaniedbania placówek penitencjarnych i organów nadzoru penitencjarnego.

W związku z kolejnymi wnioskami powoda o udzielenie mu przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności, powód został zbadany w dniach 9 sierpnia 2007 r. i 13 grudnia 2007 r. Obaj badający go lekarze poza potwierdzeniem dotychczasowych chorób powoda, określili jego stan jako dobry i wskazali, że może być on leczony w zakładzie karnym.

Ponadto stwierdzono, że osadzony otrzymuje stosowne leczenie, ale okresowo odmawia przyjmowania leków i nie współpracuje ze służbą zdrowia.

Sąd Okręgowy oddalił wnioski powoda o dopuszczenie dowodów z opinii biegłych lekarzy chirurga, urologa, internisty, neurologa, kardiologa, reumatologa i okulisty na okoliczność ustalenia jego aktualnego stanu zdrowia, gdyż istotny dla rozstrzygnięcia sprawy był jedynie stan zdrowia powoda w okresie wydania odmownej decyzji przez sędziego penitencjarnego w październiku 2007 r.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy, przyjmując, że przedmiotem żądania powoda była ochrona dóbr osobistych w postaci zdrowia i życia oraz prawa do odpowiedniej opieki medycznej, uznał, że powód nie dowiódł faktów, z których wywodzi skutki prawne, bezprawności działania pozwanego, własnej szkody, ani adekwatnego związku przyczynowego między swoimi cierpieniami, a stanem zdrowia. Fakt odbywania przez powoda kary pozbawienia wolności pozostaje bez związku z rozmiarem jego cierpień wynikających z występujących u niego schorzeń. Powód korzystał w placówkach penitencjarnych z diagnostyki i opieki medycznej, chociaż wielokrotnie również odmawiał oferowanych mu w warunkach więziennych usług medycznych.

Pozwany wykazał brak bezprawności w działaniu swoich funkcjonariuszy, w związku z czym nie było podstaw do przyjęcia jego odpowiedzialności z tytułu naruszenia dóbr osobistych powoda w kontekście zapewnienia odpowiedniej opieki medycznej. Roszczenie powoda z art. 24 k.c. nie zasługiwało na uwzględnienie.

Wyrok powyższy w całości zaskarżył apelacją powód domagając się jego zmiany przez uwzględnienie powództwa w całości, ewentualnie jego uchylenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu. Orzeczeniu powód zarzucił:

- naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, art. 379 pkt 5 k.p.c. oraz art. 6 k.c. i tym samym pozbawienie powoda prawa do rzetelnego procesu sądowego i możliwości obrony swoich praw przez oddalenie jego wniosków dowodowych z dnia 9 lipca, 21 września oraz 26 października 2009 r., co uniemożliwiło mu wykazanie związku przyczynowego między nienależytym sprawowaniem nadzoru penitencjarnego, a pogłębieniem jego problemów zdrowotnych,

- niewykonanie wskazań Sądu Apelacyjnego co do konieczności ustalenia, czy doszło do naruszenia dobra osobistego powoda w postaci zdrowia, a także czy nadzór penitencjarny sprawowany był należycie.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów procesu za drugą instancję.

Sąd Apelacyjny zważył:

apelacja jest bezzasadna. Sąd Apelacyjny podziela ustalenia Sądu Okręgowego stanowiące podstawę faktyczną rozstrzygnięcia i przyjmuje je za własne.

Odnosząc się do pierwszego z zarzutów apelacji, wskazać należy, że wbrew przekonaniu skarżącego odmowa przeprowadzenia dowodów powołanych przez stronę nie stanowi pozbawienia jej możliwości obrony swych praw, powodującego nieważność postępowania. Może zaś - w zależności od okoliczności - stanowić uchybienie procesowe mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 23 października 2008 r., V CSK 131/08, Lex nr 515449). W rozpoznawanej sprawie do takiego uchybienia nie doszło. Przedmiotem postępowania dowodowego mogą być jedynie fakty mające istotne znaczenie dla merytorycznej oceny dochodzonego roszczenia (art. 227 k.p.c.), zatem domaganie się przez stronę dopuszczenia dowodów na inne okoliczności, nie może być uwzględnione przez sąd orzekający, gdyż prowadziłoby to do przewlekłości postępowania sądowego (art.. 217 §2 k.p.c.).

Uznanie przez Sąd Okręgowy, że wnioski dowodowe powoda zawarte w pismach z dnia 9 lipca 2009 r. i 26 października 2009 r. (k. 191, 364) nie dotyczyły faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, było w okolicznościach rozpoznawanej sprawy całkowicie uzasadnione. Przedmiotem dowodzenia przez powoda winno być naruszenie jego dóbr osobistych wywołane nienależytym nadzorem penitencjarnym w okresie przed wniesieniem pozwu, tj. przed październikiem 2007

roku. W związku z tym, nie były istotne ustalenia dotyczące stanu zdrowia powoda z drugiej połowy 2009 roku, a do tego zmierzały wnioski powoda o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych chirurga, urologa, internisty, neurologa, kardiologa, reumatologa, okulisty i chirurga szczękowo – twarzowego. Biegli tych specjalności mieli wypowiedzieć się na temat aktualnego stanu zdrowia powoda oraz wykazania wpływu chorób powoda na zakres procentowego uszczerbku na zdrowiu jakiego doznał z winy pozwanego na skutek zaniechania zapewnienia powodowi odpowiedniej opieki w Areszcie Śledczym W.

Sąd Okręgowy wyczerpująco wyjaśnił istotne okoliczności sprawy, a związane z historią chorób powoda oraz przede wszystkim z leczeniem, któremu go poddawano w placówkach penitencjarnych do października 2007 r. W tym zakresie zostały przeprowadzone m.in. liczne dowody z dokumentów, w tym przede wszystkim opinie biegłych odnośnie do stanu zdrowia powoda wydane w okresie pomiędzy kwietniem 2007 roku, a styczniem 2008 roku. Opinie te, choć sporządzone na potrzeby innych postępowań cywilnych, w zupełności odpowiadały potrzebom dowodowym w niniejszej sprawie, również dlatego, że wydane zostały w sprawach o bardzo podobnym charakterze roszczeń J. Z. przeciwko Skarbowi Państwa. Ich treść potwierdziła trafność diagnozowanych wcześniej u powoda schorzeń, a także wskazała na prawidłowość podejmowanego wobec niego leczenia w warunkach izolacji penitencjarnej. Sąd Okręgowy opierając się na omawianych dowodach miał pełen obraz faktów istotnych dla rozstrzygnięcia o żądaniu pozwu.

W takich okolicznościach oddalenie wniosków dowodowych powoda przez Sąd Okręgowy było słuszne i nie mogło mieć wpływu na treść wyroku.

Również drugi z zarzutów skarżącego nie zasługuje na uwzględnienie.

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że Sąd Okręgowy uznał, iż dobro osobiste powoda w postaci zdrowia nie zostało naruszone. Sąd Apelacyjny podziela tę ocenę i przyłącza się do przedstawionej przez Sąd pierwszej instancji argumentacji. Materiał dowodowy zgromadzony w sprawie jednoznacznie wskazuje bowiem, że odbywanie przez powoda kary pozbawienia wolności nie doprowadziło do pogorszenia stanu jego zdrowia, które także w warunkach pozbawienia wolności jest należycie chronione, a powód ma zapewnioną właściwą do zdiagnozowanych u niego chorób opiekę lekarską. Fakt zachorowania nie jest sam w sobie naruszeniem dobra osobistego, a dopiero działanie osoby trzeciej uniemożliwiające lub utrudniające prawidłowe leczenie, może do takiego naruszenia doprowadzić. Postępowanie dowodowe nie dało podstaw do stwierdzenia, że stany chorobowe skarżącego rozwinęły się wskutek pobytu w zakładzie karnym. Co więcej, stosowane wobec niego metody leczenia, jak i podawane mu lekarstwa zostały uznane przez biegłych za właściwe i wystarczające w ramach terapii występujących u niego schorzeń. W szczególności nie stwierdzono potrzeby poddania powoda diagnostyce ultrasonograficznej, której domagał się on od administracji zakładu karnego. Nie ulega przy tym wątpliwości, że odmowa przeprowadzenia oczekiwanych przez powoda procedur medycznych, w sytuacji gdy nie są one uzasadnione stanem jego zdrowia, nie stanowi naruszenia dobra osobistego skarżącego. Skoro zatem w działaniach jednostki penitencjarnej nie można dopatrzeć się zaniedbań, ani nadużyć, to tym bardziej pozwany zobowiązany do nadzoru penitencjarnego nad tą jednostką nie miał powodów do interwencji w sposób wykonywania kary pozbawienia wolności wobec powoda.

Sąd Okręgowy niepotrzebnie natomiast zajął się kwestią bezprawności działań pozwanego w kontekście zapewnienia powodowi „odpowiedniej opieki medycznej”. Należy bowiem zauważyć, że dobro osobiste w takiej postaci nie istnieje. Dobra osobiste definiuje się w doktrynie i orzecznictwie jako „wartości o charakterze niemajątkowym, wiążące się z osobowością człowieka, uznane powszechnie w społeczeństwie” (por. komentarz do art. 23 k.c., B. Giesen, W.J. Katner, P. Księżak, B. Lewaszkiwicz-Petrykowska, R. Majda, E. Michniewicz-Broda, T. Pajor, U. Promińska, M. Pyziak-Szafnicka, W. Robaczyński, M. Serwach, Z. Świdorski, M. Wojewoda, Kodeks cywilny. Część ogólna. Komentarz, LEX 2009 oraz powołane tam piśmiennictwo). Tymczasem, dochodzone prawo do odpowiedniej opieki medycznej ma charakter majątkowy, a nadto z pewnością nie wiąże się z osobowością człowieka. Również posługując się inną definicją dóbr osobistych jako „niemajątkowych, indywidualnych wartości świata uczuć, stanu życia psychicznego człowieka” (por. komentarz do art. 23 k.c., j.w.) należałoby dojść do tej samej konkluzji – prawo do odpowiedniej opieki medycznej nie jest związane z ludzkim stanem psychicznym, ani światem uczuć. Prawo o takiej treści nie zostało do tej

pory także sformułowane w orzecznictwie sądowym jako dobro osobiste o jakim stanowi art. 23 k.c. Bezprzedmiotowe jest zatem rozpatrywanie jego naruszenia.

Zarzut skarżącego, że Sąd Okręgowy nie wykonał wskazania Sądu Apelacyjnego w zakresie ustalenia naruszeń dóbr osobistych, jak i prawidłowości sprawowania nadzoru penitencjarnego, jest bezzasadny. Jakkolwiek rozważania Sądu Okręgowego były częściowo nietrafne, to istota sprawy została rozpoznana, a zebrany materiał dowodowy pozwolił Sądowi Apelacyjnemu na merytoryczną ocenę żądania powoda. W jej wyniku Sąd Apelacyjny uznał, że zapadły w pierwszej instancji wyrok jest słuszny.

Nie znajdując przeto podstaw do uwzględnienia apelacji, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

O kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu wyrażoną w art. 98 § 1 k.p.c. w zw. art. 391 § 1 k.p.c. Na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (Dz. U. nr 169, poz. 1417 z późn. zm.) zasądzone na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej kwotę w wysokości 5400 zł – wynikającą z art. 99 w związku z art. 98 § 3 k.p.c. w związku z § 13 ust. 1 pkt 2 w związku z § 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. 2002, Nr 163, poz. 1348 z późn. zm.).